

ضرب المثلها

بلون تردید بزرگترین سرمایه ملی هر قوم و ملتی زبان اوست. زبان و ادبیات گنجینه اندیشه و خرد، دانش و تجربیات بشر است. ضرب المثل در میان انواع آثار ادبی اعم از نثر و نظم، مقام بس شامخی دارد و در واقع عضو لاینفک آنست. عده ضرب المثلهای هر زبانی بیشمار است و مللی که سالهای متضادی برای جمع آوری ضرب المثلها کوشیده اند دارای دهها هزار ضرب المثل هستند که بصورت کتاب مضبوط است.

ضرب المثلها در جریان زندگی بشر بوجود آمده و با آن پیوند ناگستنی دارد. هیچ يك از آثار ادبی بزرگ باندازه ضرب المثلهای کوتاه، جامع الاطراف و آموزنده نیست و همه جنبه های مثبت و منفی زندگی انسانی و تجربیات او را دقیقاً آشکار نمیکند. ضرب المثل مانند آینه صاف و شفاف مظاهر مختلف زندگی و آمل و آرزوی بشر کهن سال را در وجود کوچک ولی پر معنای خود منعکس مینماید و ما را با شادی و نشاط، غم و اندوه، عشق و محبت، خشم و غضب، ایمان و هوی، صداقت و امانت، کار و زحمتکشی، بیکاری و تنبلی، راستی و حقیقت و اوهام و خرافات بشر آشنا میکند. ازین روست که این جملات کوتاه و زیبا که اندیشه و خرد آدمی را طی قرون و اعصار درخود اندوخته و نهفته دارند عضو بزرگی از زبان که گنجینه و سرمایه فنا ناپذیر ملی است بشمار می آیند.

ضرب المثلها و ترانه های محلی و ملی زاینده افکار و احساسات مردم است که قرنهای درمیان آنان پرورش یافته در زبان آنها صیقل خورده و بعد بتدریج وارد ادبیات شده و بشکل زیبای امروز بدست ما رسیده است. هنوز هم اکثر آنها شکل اولیه خود را حفظ نموده و بزبان ساده و عامیانه ضبط شده است. بعضی از آنها دارای وزن و قافیه اند و گرچه بصورت جملات کوتاه و کوچکند ولی يك دنیا دانش و خرد و عشق و احساسات در آنها مسطور است.

ضرب المثل کرداز و گفتار نیک و رامی ستاید و جنبه های منفی و
عماز ناپسند مردم را محکوم میکند، کار و زحمت کشی را محترم میداند و
بیکاری و تنبلی را شدیداً بیاد تمسخر و استهزا میگیرد.

برای جمع آوری این سرمایه ملی که بنام ضرب المثل، اصطلاحات
عامیانه و ترانه های محلی و افسانه های ملی در زبان ما موجود است، باید
به میان مردم عادی و ده نشین رفت. در جمع آوری و حفظ این امانت گرانها
که قرن ها راه پیمائی کرده از نسلی بنسل دیگر منتقل شده و سینه بسینه و
دهان بدمان گشته تا بدست ما رسیده است باید سعی و کوشش نمود زیرا
راه پیمائی دور و دراز ضرب المثلها بما ختم نمیشود و ادامه خواهد یافت و
قدم در زندگی آیندگان خواهد گذاشت. پس اگر در ضبط و نگهداری این
گلهای زیبا همت گماریم خدمت بزرگ و مهم و مفیدی انجام داده ایم.

بدیهی است که تا کنون دانشمندان و علاقمندان در این امر مهم زحمات
بسیار و قابل توجه کشیده اند و حاصل این زحمات بصورت کتاب در اختیار
مردم قرار گرفته است ولی یقیناً هر قدر در این راه کوشش شود باز هم کم
است و اگر حاصل زحمات هر کسی در سال فقط ضبط یک ضرب المثل باشد
باز هم ارزش آنرا دارد که درین باب بکوشیم زیرا این گلهای گل سرسبد
ادبیات غنی و زیبای ماست و جمع آوری آن موجب غنای زبان شیرین فارسی
و آشنائی بیشتر با تمدن باستانی که بحق بآن مفتخریم خواهد گردید. بنا
بر این اگر علاقمندان در فکر این مهم باشند و هر ضرب المثلی را که می-
دانند و یا ازین پس خواهند شنید ضبط نموده برای چاپ درین مجله یا هر
نشریه دیگری بفرستند خدمت بزرگی به زبان و ادبیات و جامعه نموده اند.
تذکر این مختصر که یقیناً همه خوانندگان مجله بر آن واقف بوده اند
از این نظر لازم آمد که همانطوریکه در مقدمه مذکور گردید بوسیله
ضرب المثلها میتوان با گذشته، روحیات، ادبیات و طرز تفکر و اندیشه های
مسل آشنا گردید و چون یکی از هدفهای عالی این مجله اینست که زبان و
ادبیات و جنبه های مختلف زندگی افتخار آمیز گذشته و حال دولت همسایه
را بیکدیگر بشناساند، از اینرو در هر شماره ترجمه فارسی تعدادی ضرب-
المثل روسی چاپ خواهد شد و بسیار بجا خواهد بود اگر خوانندگان و
علاقمندان مجله درین راه همکاری نموده ضرب المثلهای فارسی را نیز که
میدانند برای چاپ درین مجله ارسال دارند.

خوانندگان گرامی با مطالعه ضرب المثلهاستیکه درین شماره درج

گرددیده متوجه خواهند شد که بسیاری از آنها عین و یا شبیه ضرب المثل‌هایی است که در زبان فارسی موجود است. این امر کملاً عادیست زیرا ضرب المثل‌ها از زندگی ملل سرچشمه گرفته و سیراب شده اند و گسریه بشر در نقاط مختلف زندگی و بزبانهای متفاوت تکلم میکند و آداب و رسوم مابینی دارد لیکن در زندگی مردم ملل مختلف وجوه تشابه بسیار است بخصوص در میان دو کشور همسایه که از قدیم الایام روابط تجاری و فرهنگی برقرار بوده است و حتی مردمان عادی دو کشور مرتباً با یکدیگر در رفت و آمد بوده اند. بنا برین مانی ندارد که ضرب المثل‌ها هم مقابلاً به کشورهای یکدیگر راه یافته باشد.

در ترجمه این ضرب المثل‌ها تا آنجائیکه معلومات ناچیزم اجازه میدهد سعی شده است حتی الامکان رعایت امانت بشود تا باصل نزدیک تر باشد و لو بلفظ بماند اصلش سلیس نباشد. از اینرو در ترجمه ضرب المثل‌ها بجای بعضی از آنها که ممکن بود ضرب المثل فارسی را نوشت، همان اصل روسی را محفوظ نگاه داشته‌ام مثلاً در مورد ضرب المثل «هرچه بکاری همان درو خواهی کرد» (هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت)، یا «بدون زحمت ثمره کار بدست نیاید» (نابرده رنج گنج میسر نشود) معادل فارسی آن نوشته نشده و ترجمه ضرب المثل روسی بجای گذاشته شده است.

از این بی‌عدد در هر شماره تعدادی ضرب المثل روسی ترجمه و بچاپ خواهد رسید. در این شماره که آغاز این کار است ضرب المثل‌های مربوطه به «کار» درج گردیده است و در شماره‌های آینده ضرب المثل‌های مربوط به آمال و آرزو، عشق و محبت، امانت و صداقت، ازواج و زناشویی که همگی مبین مظاهر مختلف زندگی بشری و از فصایل و کمالات انسانیت چاپ خواهد شد.

پیام نوین - مرحوم محمد صادق تابکی سالیان دراز برای ترجمه ضرب المثل‌های روسی و یافتن ضرب المثل فارسی معادل آن زحمت فراوان کشیده است. قسمتی از کار بر زحمت و با ارزش آن مرحوم بعد از فوتش در مجله پیام نو (سال ۱۳۳۳) بچاپ رسید. متأسفانه فیه کار آن فقید سعید در دسترس مانیست که بچاپ آن اقدام کنیم. اینک ضرب المثل‌هایی را که آقای فروشانی ترجمه کرده اند ملاحظه میفرمایید: